

วรรณคดีที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเป็นการลงทุนอย่างหนึ่งเพื่อที่จะได้รับผลตอบแทนในอนาคต ซึ่งมีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ แต่เป็นการลงทุนที่ต้องเสียค่าใช้จ่ายมาก ดังนั้นก่อนที่จะลงทุนจึงต้องเลือกว่าการศึกษาในระดับใดมีประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศ การลงทุนในการศึกษาระดับต่าง ๆ ได้รับประโยชน์ไม่เท่ากัน^๒ บางระดับลงทุนน้อยแต่ประโยชน์ที่ได้รับมีผลต่อสังคมเป็นอย่างมาก บางระดับลงทุนมากแต่ประโยชน์ที่ได้รับส่วนมากเป็นประโยชน์ส่วนบุคคล จึงมีผู้สนใจที่จะศึกษาต้นทุนการจัดการศึกษาระดับต่าง ๆ ว่าจะต้องเสียค่าใช้จ่ายรายหัวในการผลิตในระดับใดเท่าใด การที่จะศึกษาคำนวณค่าใช้จ่ายรายหัวทางการศึกษาก็ควรจะศึกษาความหมายและประเภทของค่าใช้จ่ายทางการศึกษาซึ่งได้มีผู้ให้แนวความคิดไว้หลายท่านด้วยกัน ดังนี้

เอ.อาร์.คาแมท (A.R.Kamat) ได้ให้ความหมายของค่าใช้จ่ายเพื่อการศึกษาว่า หมายถึง ค่าใช้จ่ายทุกอย่างที่ลงทุนไปเพื่อการศึกษา ประกอบด้วยค่าใช้จ่ายที่สถาบันการศึกษาใช้จ่าย (Institutional Cost) และค่าใช้จ่ายส่วนตัวที่นักเรียนใช้จ่าย (Student Cost)

^๑ เทียนฉาย กิระนันท์, ทรัพยากรมนุษย์และกำลังคน (กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๑๕), หน้า ๒๗.

^๒ Mark Blaug, The Rate of Return to Investment in Education in Thailand (Bangkok : National Education Council, 1971), p. 146.

ค่าใช้จ่ายที่สถาบันการศึกษาใช้จ่าย หมายถึง ค่าใช้จ่ายทุกอย่างที่สถาบัน
การศึกษาจ่ายไปเพื่อการให้การศึกษา แบ่งเป็น ๒ ประเภท คือ ค่าใช้จ่ายด้าน
ดำเนินการ (Operating Cost) และค่าใช้จ่ายด้านลงทุน (Capital Cost)

ค่าใช้จ่ายส่วนตัวที่นักเรียนใช้จ่ายเพื่อการศึกษ ได้แก่ ค่าบำรุงการศึกษา
ค่าอุปกรณ์การศึกษา ค่าอาหาร ค่าเครื่องนุ่งห่ม ค่ากิจกรรมต่าง ๆ และค่าเสีย
โอกาสในการทำงาน (Opportunity Cost)^๑

มาร์ค บลาugh (Mark Blaug) ^{บลาว} กล่าวว่า ค่าใช้จ่ายทางการศึกษาหรือ
การลงทุนทางการศึกษา แบ่งออกเป็น ๒ ประเภท คือ การลงทุนของสังคมเพื่อการ
ศึกษา (Social Investment) และการลงทุนของบุคคลเป็นส่วนตัวเพื่อให้ได้รับ
การศึกษา (Private Investment)^๒

ริชาร์ด เพิร์ลแมน (Richard Perlman) กล่าวว่า ค่าใช้จ่ายทาง
การศึกษา ประกอบด้วยค่าใช้จ่าย ๒ อย่าง คือ

๑. ค่าใช้จ่ายทางตรง (Direct Cost) เป็นค่าใช้จ่ายหรือลงทุนไปจริง
เพื่อการศึกษ แบ่งเป็น

๑.๑ ค่าใช้จ่ายทางตรงของสังคม (Social Direct Cost)
เป็นค่าใช้จ่ายที่สังคมลงทุนให้กับการศึกษา ได้แก่ ค่าจ้างครู ค่าอุปกรณ์ ค่าที่ดิน
ค่าอาหาร ทางสถาบันการศึกษาอาจได้รับจัดสรรจากเงินงบประมาณ เงินภาษีหรือ
เงินบริจาคอื่น ๆ

๑.๒ ค่าใช้จ่ายทางตรงส่วนตัว (Private Direct Cost)
เป็นค่าใช้จ่ายที่แต่ละคนลงทุนเพื่อที่จะได้รับการศึกษา ได้แก่ ค่าเล่าเรียน ค่าอุปกรณ์
การเรียนและอื่น ๆ

^๑A.R. Kamat, Two Studies in Education (India : Gokhple
Institute of Politics and Economics, 1968), p. 77.

^๒Mark Blaug, An Introduction to The Economic of Education
(New York : McGraw-Hill Company, 1970), pp. 23 - 54.

๒. ค่าใช้จ่ายทางอ้อม (Indirect Cost) เป็นรายได้ที่เสียไป (Earning Foregone) เนื่องจากการที่บุคคลใช้เวลามาเรียนหนังสือแทนที่จะไปทำงาน จึงทำให้เสียโอกาสที่จะได้รับรายได้ เรียกว่าค่าเสียโอกาส (Opportunity Cost)^๑

เอลคานัน คอห์น (Elchanan Cohn) ถือว่าค่าใช้จ่ายทางการศึกษา ประกอบด้วย ค่าใช้จ่าย ๒ ส่วน คือ ค่าใช้จ่ายทางตรง (Direct Cost) ได้แก่ ค่าใช้จ่ายที่สถาบันการศึกษา นักเรียน หรือครอบครัวเป็นผู้จ่ายเพื่อการศึกษา และค่าใช้จ่ายทางอ้อม (Indirect Cost) ได้แก่ รายได้ที่เสียไป (Earning Foregone) เนื่องจากใช้เวลาที่ควรทำงานมาศึกษาเล่าเรียน หรือเรียกว่า ค่าเสียโอกาส (Opportunity Cost)^๒

จอห์น ชีฮาน (John Sheehan) แบ่งการลงทุนทางการศึกษาออกเป็น ๒ อย่าง คือ

๑. การลงทุนของสังคม (Social Investment) การลงทุนที่รัฐจ่ายไปเพื่อให้ประชาชนได้รับการศึกษาถือเป็นประโยชน์ส่วนรวม

004274

^๑Richard Perlman, The Economic of Education : Conceptual Problem and Policy Issues (New York : McGraw-Hill Book Company, 1973), pp. 13 - 15.

^๒Elchanan Cohn, The Economic of Education (London : DC, Health and Company, 1972), pp. 78 - 94.

๒. การลงทุนส่วนตัว (Private Investment) การที่ประชาชนต้องเสียค่าใช้จ่ายไปเพื่อที่จะได้รับการศึกษา^๑

มาร์ติน โอ โคโนฮิว (Martin O'Donoghue) กล่าวว่า การลงทุนทางการศึกษาเป็นทั้งการลงทุนทางสังคม (Social Investment) และการลงทุนส่วนตัวของบุคคล (Personal Investment) ส่วนค่าใช้จ่ายทางการศึกษานั้น ประกอบด้วยค่าใช้จ่ายทางตรง (Direct Cost) ได้แก่ ค่าใช้จ่ายจากนักเรียนแต่ละคน และค่าใช้จ่ายจากเงินงบประมาณ เป็นต้น และค่าใช้จ่ายทางอ้อม (Indirect Cost) ได้แก่ ค่าเสียโอกาส (Opportunity Cost)^๒

จากความหมายของค่าใช้จ่ายทางการศึกษาที่กล่าวมาพอสรุปได้ว่า ค่าใช้จ่ายทางการศึกษา หมายถึงค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ที่ลงทุนไปทางการศึกษา ซึ่งประกอบด้วย ๒ อย่าง คือ ค่าใช้จ่ายทางตรง ซึ่งได้แก่ ค่าใช้จ่ายที่สถาบันการศึกษาใช้จ่าย กับค่าใช้จ่ายส่วนตัวของนักเรียนและค่าใช้จ่ายทางอ้อม ได้แก่ ค่าเสียโอกาส

รายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยของต่างประเทศ

ปีคริสตศักราช ๑๙๕๕ แมรี เอ็ม กรอว์ฟอร์ด (Marry M. Grawford) ศึกษาค่าใช้จ่ายส่วนตัวที่นักศึกษาใช้จ่ายในมหาวิทยาลัยอินเดียน่า ระหว่างปีการศึกษา

^๑John Sheehan, The Economic of Education (George Allen and Unwin Ltd., 1973), p. 31.

^๒Martin O'Donoghue, Economic Dimenstion in Education (Chicago : Aldine Atherlon Ltd., 1972), p. 76.

๑๕๕๑ - ๑๕๕๒ ปรากฏว่านักศึกษาที่เป็นโศกเสียค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับค่าที่พัก ค่าอุปกรณ์การเรียน ค่าธรรมเนียมการศึกษา ค่าอาหาร มากกว่านักศึกษาที่มีครอบครัวแล้ว ส่วนค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ได้แก่ ค่ารักษาพยาบาล ค่าพักผ่อนหย่อนใจ ค่าของขวญนั้นนักศึกษาใช้จ่ายไม่แตกต่างกัน^๑

ต่อมา เลสเตอร์ บี.เฮอริไฮ (Lester B. Herihy) ศึกษาค่าใช้จ่ายรายหัวของนักเรียนที่คิดจากค่าใช้จ่ายดำเนินการของโรงเรียนระหว่างปีการศึกษา ๑๕๕๕ - ๑๕๕๖ โดยเปรียบเทียบค่าใช้จ่ายรายหัวของโรงเรียนกับขนาดของเมืองที่โรงเรียนตั้งอยู่ ปรากฏว่าค่าใช้จ่ายรายหัวของนักเรียนที่อยู่ในเมืองที่มีประชากร ๒,๕๐๐ ถึง ๑๐,๐๐๐ คน ประมาณ ๕,๗๘๗.๗๕ บาท (๒๗๗ เหรียญ) เมืองที่มีประชากร ๑๐,๐๐๐ ถึง ๒๕,๐๐๐ คน มีค่าใช้จ่ายรายหัวประมาณ ๕,๘๗๘ บาท (๒๒๘ เหรียญ) เมืองที่มีประชากร ๒๕,๐๐๐ ถึง ๑๐๐,๐๐๐ คน มีค่าใช้จ่ายรายหัวประมาณ ๕,๗๐๒.๒๕ บาท (๒๗๕ เหรียญ) และในเมืองที่มีประชากร ๑๐๐,๐๐๐ ถึง ๑,๐๐๐,๐๐๐ คน ประมาณ ๖,๐๕๘ บาท (๒๕๒ เหรียญ)^๒

✕ ในปีคริสต์ศักราช ๑๕๖๗ กระทรวงศึกษาธิการประเทศญี่ปุ่น ศึกษาค่าใช้จ่ายทางการศึกษา ทั้งค่าใช้จ่ายส่วนตัวของนักเรียนและค่าใช้จ่ายที่รัฐจ่ายให้การศึกษาระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา ปรากฏว่าค่าใช้จ่ายส่วนตัวของนักเรียนประถมศึกษาตอนต้น ประถมศึกษาตอนปลายและมัธยมศึกษาประมาณคนละ ๓๕๘.๘๕ บาท (๓๖.๖ เหรียญ) ๕๖๖.๘๕ บาท (๔๖.๖ เหรียญ) และ ๒,๓๓๖.๘๕ บาท

^๑Marry M. Crawford, Student Spending at Indiana University 1951 - 1952, Bulletin of the School of Education Indiana University, 31 (December, 1955), p. 3 - 82.

^๒Lester B. Herihy and Joel Williams, Current Expenditure per Pupil in Public School Systems : Large Cities, 1955 - 1956 (Washington : U.S. Department of Health, 1957), pp. 5 - 7.

(๑๑๒.๖ เหรียญ) ตามลำดับ ส่วนค่าใช้จ่ายที่รัฐจ่ายให้กับนักเรียนประถมศึกษา
ตอนต้น ประถมศึกษาตอนปลาย และมัธยมศึกษา ประมาณคนละ ๒,๕๑๗.๖๕ บาท
(๑๒๑.๑ เหรียญ) ๒,๕๗๕.๒๕ บาท (๑๒๔.๓ เหรียญ) และ ๕,๔๑๑.๓ บาท
(๑๒๔.๔ เหรียญ) ตามลำดับ^๑

ในปีเดียวกันนี้ เจนิพลา แอลเลส และคณะ (Jenippla Alles and
Others) ศึกษาค่าใช้จ่ายทางการศึกษาระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาของ
ประเทศซีลอน ระหว่างปีคริสต์ศักราช ๑๙๕๒ ถึง ๑๙๖๔ ปรากฏว่าค่าใช้จ่ายราย
หัวของนักเรียนในปี ๑๙๕๒, ๑๙๕๖, ๑๙๖๐, ๑๙๖๒ และ ๑๙๖๔ ประมาณ ๗๖.๖
๗๗.๐, ๘๘.๖, ๑๑๔.๗ และ ๑๒๕.๗ รูปี ตามลำดับ^๒

ธีโอดอร์ คัมพลิว.ชัลทซ์ (Theodore W.Schultz) ศึกษาค่าใช้จ่าย
เพื่อการศึกษาที่รายได้ที่ต้องเสียไป (Earning Foregone) ของนักเรียนระดับ
ต่าง ๆ ของประเทศอเมริกา ในปีคริสต์ศักราช ๑๙๖๗ ปรากฏว่าระดับประถมศึกษา
ซึ่งใช้เวลาเรียน ๘ ปี ค่าใช้จ่ายรายหัวประมาณ ๕,๘๑๐ บาท (๒๕๐ เหรียญ)
รายได้ที่เสียไปเท่ากับศูนย์ ระดับมัธยมศึกษาใช้เวลาเรียน ๔ ปี ค่าใช้จ่ายรายหัว
ประมาณ ๑๑,๗๘๖ บาท (๕๖๔ เหรียญ) รายได้ที่เสียไป ๑๗,๖๗๕ บาท (๘๕๖ เหรียญ)
ระดับวิทยาลัยหรือมหาวิทยาลัยใช้เวลาเรียน ๔ ปี ค่าใช้จ่ายรายหัวประมาณ
๒๘,๐๗๔.๗๕ บาท (๑,๓๕๓ เหรียญ) รายได้ที่เสียไป ๔๐,๔๐๐.๒๕ บาท (๑,๕๘๗
เหรียญ)^๓

^๑Ministry of Education, National Surveys of Educational Expenditure in Japan (Tokyo : Ministry of Education, 1967),p.39.

^๒Jenippla Alles and Others, Financing and Cost of The First and Second Level Education in Ceylon 1952 - 1964 (Ceylon : Divison of Secondary Education, Ministry of Education, 1967) (Mimeographed)

^๓Theodore W.Schultz, The Economic Vale of Education (New York and London : Columbia University Press, 1967),pp.28-30.

คริสตศักราช ๑๙๗๐ ริชาร์ด เชน.บาร์ และ เจอราลดีน เจ.สกอต (Richard H. Barr and Geraldine J. Scott) ศึกษาค่าใช้จ่ายระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาจากงบประมาณการศึกษาของสหรัฐอเมริการะหว่างปี ๑๙๖๓ ถึง ๑๙๖๘ ปรากฏว่า เมื่อแยกค่าใช้จ่ายทั้งหมดแล้ว เป็นค่าใช้จ่ายด้านลงทุนร้อยละ ๑๒.๕ ค่าดอกเบี้ยร้อยละ ๓ ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ร้อยละ ๒.๖ อีกร้อยละ ๘๑.๙ เป็นค่าใช้จ่ายด้านดำเนินการ แยกออกเป็นงบดำเนินการซึ่งใช้จ่ายเกี่ยวกับการเรียนการสอนร้อยละ ๕๕.๖ ค่าใช้จ่ายประจำเดือนร้อยละ ๗.๒ การใช้อาคารและเครื่องมือร้อยละ ๒.๓ การให้บริการการสอนแก่สถาบันอื่นร้อยละ ๒.๑ การบำรุงรักษาอาคารและเครื่องมือร้อยละ ๒.๔ การบริหารร้อยละ ๓.๘^๑

คริสตศักราช ๑๙๗๔ เฟรดเดอร์ริก เชน ฮาร์บิสัน และ โจแอน มาร์ฮูนิค (Frederick H. Harbison and Joan Maruhnic) ศึกษาการเพิ่มของค่าใช้จ่ายรายหัวของนักเรียนระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษา ระหว่างปี ๑๙๖๐ ถึง ๑๙๖๙ โดยศึกษาเฉพาะค่าใช้จ่ายที่เป็นการลงทุนของสังคม และการลงทุนส่วนตัว (Public and Private) ของประเทศที่กำลังพัฒนา (Less Advance) และประเทศที่พัฒนาแล้ว (More Advance) ประเทศที่กำลังพัฒนามี ๑๖ ประเทศ คือ อัลจีเรีย โคลัมเบีย ฮองกง อินเดีย เกาหลี เม็กซิโก ปากีสถาน ฟิลิปปินส์ ปารากวัย รัสเซีย จีน เวเนซุเอลา เอธิโอเปีย บอซวานา (Botswana) เอกวาดอร์ (Ecuador) คาโงเมย์ (Dahomey) ผลปรากฏว่าประเทศที่มีการเพิ่มของค่าใช้จ่ายรายหัวของนักเรียนระดับประถมศึกษามากที่สุดคือประเทศเกาหลี เพิ่มขึ้นประมาณ ๓๐ % ระดับมัธยมศึกษา ประเทศคาโงเมย์ เพิ่มขึ้นมากที่สุด ประมาณ

^๑Richard H. Barr and Geraldine J. Scott, Statistics of State School System 1967 - 1968 (Washington : U.S. Government Printing Office, 1970), pp. 11 - 12.

๑๒๗ % ระดับอุดมศึกษา ประเทศเกาหลี เพิ่มขึ้นมากที่สุดประมาณ ๑๑๘ % ส่วนประเทศที่พัฒนาแล้วมี ๑๐ ประเทศ คือ อาเจนตินา เชกโกสโลวาเกีย ฝรั่งเศส อิสราเอล อิตาลี ญี่ปุ่น สวีเดน อเมริกา ยูโกสลาเวีย โปรตุเกส ปรากฏว่า ประเทศยูโกสลาเวียมีการเพิ่มของค่าใช้จ่ายรายหัวระดับประถมศึกษาและอุดมศึกษาสูงสุด คือ ๒๖๐ % และ ๑๑๒ % ส่วนระดับมัธยมศึกษา ประเทศญี่ปุ่นมีการเพิ่มมากที่สุดประมาณ ๒๐๘ %^๑

คริสตักกราช ๑๙๗๒ ริชาร์ด ดี โนนัน (Richard D. Noonan) ศึกษาค่าใช้จ่ายรายหัวของนักเรียนเปรียบเทียบกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนโดยจำแนกนักเรียนออกเป็น ๔ กลุ่ม ตามระดับการศึกษาของมารดา และตำแหน่งหน้าที่ทางการงานของบิดา คือ กลุ่มที่ ๑ มารดามีการศึกษาสูง บิดามีตำแหน่งการงานสูง กลุ่มที่ ๒ มารดามีการศึกษาสูง บิดามีตำแหน่งการงานต่ำ กลุ่มที่ ๓ มารดามีการศึกษาน้อย บิดามีตำแหน่งการงานสูง และกลุ่มที่ ๔ มารดามีการศึกษาน้อย บิดามีตำแหน่งการงานต่ำ ผลการวิจัยปรากฏว่า นักเรียนที่มีมารดามีการศึกษาสูง และบิดามีตำแหน่งการงานสูง มีค่าเฉลี่ยของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง และค่าใช้จ่ายรายหัวเฉลี่ยของนักเรียนสูงสุด ดังที่ปรากฏค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานในตารางที่ ๑^๒

^๑Frederick H. Harbison and Joan Maruhnic, The Connection Between Education and Income Distribution : Statistical Appendix (New Jersey : Princeton University Woodrow Wilson School, 1974) pp. 9 - 11.

^๒Richard D. Noonan, School Resources, Social Class, and Student Achievement No. 5 (Stockholm : Ordfront, 1976), pp. 52 - 63.

ตารางที่ ๑ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน และค่าใช้จ่ายรายหัวของนักเรียนทั้ง ๔ กลุ่ม

กลุ่ม	ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน			ค่าใช้จ่ายรายหัวของนักเรียน		
	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	จำนวนนักเรียน	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	จำนวนนักเรียน
๑	๒๕.๘	๑๐.๖	๓๘	๒๗๗	๒๑๒	๒๖
๒	๒๒.๘	๗.๖	๘๓	๒๐๘	๑๖๓	๖๖
๓	๑๗.๗	๗.๗	๑๒๖	๒๒๑	๑๓๘	๕๖
๔	๑๓.๒	๕.๓	๗๘	๑๕๖	๕๕	๕๐

คริสตศักราช ๑๙๗๖ ยูเนสโก (Unesco) ศึกษาค่าใช้จ่ายรายหัวของนักเรียนประถมศึกษา ในแง่รายจ่ายของรัฐบาล ในปี ๑๙๖๕ ๑๙๗๐ และ ๑๙๗๔ ปรากฏว่า ประเทศแคนาดา นักเรียนศึกษามีค่าใช้จ่ายรายหัวประมาณ ๓๒๕ ๖๘๘ และ ๑,๐๕๐ ดอลลาร์ ค่าใช้จ่ายรายหัวของนักเรียนประถมศึกษาในสหรัฐ ประมาณ ๔๔๘.๖, ๗๖๒.๘ และ ๑,๐๕๐.๘ ดอลลาร์ ค่าใช้จ่ายรายหัวของนักเรียนประถมศึกษา ประเทศญี่ปุ่น ประมาณ ๑๑๓.๘, ๒๒๗.๘ และ ๖๘๗.๘ ดอลลาร์ ค่าใช้จ่ายรายหัวของนักเรียนประถมศึกษาประเทศไทย ประมาณ ๑๒.๘, ๑๕.๘ และ ๒๘.๓ ดอลลาร์ ค่าใช้จ่ายรายหัวของนักเรียนประถมศึกษาประเทศอังกฤษ ประมาณ ๑๘๐.๑, ๒๑๓.๗ และ ๓๑๓.๕ ดอลลาร์ และค่าใช้จ่ายรายหัวของนักเรียนประถมศึกษาประเทศปากีสถาน ประมาณ ๕.๗, ๑๐.๐ และ ๕.๘ ดอลลาร์^๑

^๑Unesco, Statistical Yearbook Annuaire Statistique Anuario Estadístico 1976 (Mayenne : Imprimerie de la Manretention, 1977), pp. 595 - 605.

การวิจัยของประเทศไทย
ค่าใช้จ่ายรายหัวระดับประถมศึกษา

✓ การลงทุนของรัฐบาลไทยเกี่ยวกับการประถมศึกษา ในระหว่างปีพุทธศักราช ๒๔๘๘ ถึง ๒๕๑๕ นี้ ทางสมาคมการพัฒนาการแห่งประเทศไทยได้ศึกษาค่าใช้จ่ายรายหัวของนักเรียนประถมศึกษา ปรากฏว่า ในปีพุทธศักราช ๒๔๘๘, ๒๕๐๕, ๒๕๑๐ และ ๒๕๑๕ มีค่าใช้จ่ายรายหัวประมาณ ๒๒๕, ๒๗๐, ๓๑๒ และ ๕๕๐ บาท ตามลำดับ^๑

✓ ปีพุทธศักราช ๒๕๐๕ ยูเนสโก (Unesco) ศึกษาค่าใช้จ่ายเพื่อการศึกษา ระดับต่าง ๆ ของประเทศไทย ปรากฏว่า ค่าใช้จ่ายรายหัวที่สถาบันการศึกษาจ่ายในระดับประถมศึกษาประมาณ ๒๓๒ บาท ระดับมัธยมศึกษาประมาณ ๔๔๕ บาท ระดับอาชีวศึกษาประมาณ ๑,๑๓๕ บาท ระดับฝึกหัดครูประมาณ ๒,๑๗๒ บาท และระดับมหาวิทยาลัย ๗,๐๓๖ บาท^๒ และในปี ๒๕๑๒ มีรายงานของยูเนสโกศึกษาค่าใช้จ่ายเพื่อการศึกษาของนักเรียนระดับต่าง ๆ ในทวีปเอเชีย รวม ๘ ประเทศ คือ ไทย สิงคโปร์ อินเดียน กัมพูชา มาเลเซีย ปากีสถาน ลาว ลังกา พม่า ปรากฏว่า ระดับประถมศึกษาสิงคโปร์มีค่าใช้จ่ายรายหัวสูงสุด คือ ๑,๒๔๕ บาท (๒๐ เหรียญ) อินเดียมีค่าใช้จ่ายรายหัวต่ำสุด คือ ๑๓๕ บาท (๒.๕ เหรียญ) ส่วนไทย ๒๗๐ บาท (๑๓.๑ เหรียญ) ซึ่งอยู่ในระดับที่ ๕ ในระดับมัศึกษากัมพูชามีค่าใช้จ่ายรายหัวสูงสุด ๒,๓๐๓.๒๕ บาท (๑๑๑.๑ เหรียญ) อินเดียมีค่าใช้จ่ายรายหัวต่ำสุดคือ ๒๒๕.๓๕ บาท (๑๓ เหรียญ) ไทยมีค่าใช้จ่ายรายหัวอยู่ในอันดับ ๕ คือ ๑,๒๔๕ บาท

^๑ สมาคมการพัฒนาการแห่งประเทศไทย, ศูนย์ศึกษา (พระนคร : ไทยวัฒนาพานิช ม.ค. - ก.ย. ๒๕๑๕), หน้า ๓๖.

^๒ Unesco Regional Office for Education in Asia. Long-Term Projections for Education in Thailand (Bangkok : The Office, 1965), p. 52.

(๒๐ เหรียญ) ระดับอุดมศึกษา มาเลเซียมีค่าใช้จ่ายรายหัวสูงสุด คือ ๒๓,๗๗๙.๕๐ บาท (๑,๑๔๖ เหรียญ) ปากีสถานมีค่าใช้จ่ายรายหัวต่ำสุด คือ ๑,๒๒๔.๒๕ บาท (๕๕ เหรียญ) ส่วนไทยมีค่าใช้จ่ายรายหัว ๔,๘๑๔ บาท (๒๓๖ เหรียญ) อยู่ในอันดับที่สี่

ต่อมาปีพุทธศักราช ๒๕๑๕ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ศึกษาค่าใช้จ่ายรายหัวเพื่อการศึกษาที่รัฐบาลลงทุนไปในระหว่างปี ๒๕๑๐ ถึง ๒๕๑๕ ปรากฏว่า ระดับประถมศึกษามีค่าใช้จ่ายรายหัวประมาณ ๔๗๑ บาท เมื่อแยกตามสังกัดหน่วยงานที่รับผิดชอบคือ ระดับประถมศึกษาในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการมีค่าใช้จ่าย ๔๗๑ บาท ในสังกัดของเทศบาล มีค่าใช้จ่าย ๘๘๙ บาท และในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดประมาณ ๔๒๕ บาท ระดับมัธยมศึกษาประมาณ ๑,๖๐๔ บาท ระดับอาชีวศึกษาประมาณ ๓,๔๘๗ บาท ระดับฝึกหัดครูประมาณ ๔,๓๗๙ บาท และระดับอุดมศึกษาประมาณ ๑๓,๐๑๕ บาท^๒ แต่ต่อมาในปีพุทธศักราช ๒๕๑๗ ทางสำนักงาน ท้าววิจัยเรื่องประสิทธิภาพของโรงเรียนประถมศึกษา ได้ศึกษาค่าใช้จ่ายรายหัวของนักเรียนประถมศึกษา เพราะเห็นว่าเป็นองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน โดยศึกษาค่าใช้จ่ายรายหัวของนักเรียนประถมศึกษา จำแนกตามภาคทางภูมิศาสตร์ของประเทศ คือ ภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคใต้ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และกรุงเทพมหานคร ปรากฏว่าระหว่างปี ๒๕๑๖

Unesco Regional Office for Education in Asia,
Progress of Education in The Asian Region : A Statistical Review (Bangkok : The Office, 1969) p. 49.

^๒รังสรรค์ ชนะพรพันธ์, เศรษฐศาสตร์การคลังว่าด้วยการศึกษา
 (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ๒๕๑๕) หน้า ๒๑๕.

ถึง ๒๕๑๕ ค่าใช้จ่ายรายหัวของนักเรียนทั้งประเทศ โดยคิดเฉพาะจากงบค่าเนิ
 การเท่ากับ ๔๐๓.๗๐, ๔๕๒.๗๗, ๔๓๑.๖๐ และ ๕๒๐.๔๗ บาท ตามลำดับ
 เมื่อเปรียบเทียบค่าใช้จ่ายแต่ละภาคกับค่าใช้จ่ายทั้งประเทศก็ว่ามีเพียงกรุงเทพ
 มหานครเท่านั้นที่มีค่าใช้จ่ายรายหัวสูงกว่าตลอดปี ๒๕๑๒ ถึง ๒๕๑๕ คือเท่ากับ
 ๔๙๗.๙๘, ๕๓๒.๘๐, ๕๕๕.๘๓ และ ๖๒๑.๑๓ บาท ตามลำดับ ส่วนภาคอื่น ๆ
 นั้นมีค่าใช้จ่ายรายหัวต่ำกว่า^๑

ค่าใช้จ่ายรายหัวระดับอื่น ๆ

ปีพุทธศักราช ๒๕๐๗ อุดม วัชรวิสุทธิ ศึกษาค่าใช้จ่ายรายหัวของนักเรียน
 มัธยมศึกษาสายสามัญในประเทศไทย ได้แบ่งโรงเรียนออกเป็น ๔ เขต คือ เหนือ
 ใต้ กลาง และอีสาน และแยกโรงเรียนรัฐบาลกับราษฎร์ ปรากฏว่า ค่าใช้จ่าย
 รายหัวของนักเรียนโรงเรียนรัฐบาลประมาณ ๒๗๕.๐๔ บาท ของโรงเรียนราษฎร์
 ประมาณ ๗๓๒.๑๐ บาท เมื่อศึกษาค่าใช้จ่ายรายหัวแต่ละเขตนั้น เขตกลางมีค่า
 ใช้จ่ายสูงสุด รองลงมาคือเขตเหนือ เขตใต้ และเขตอีสาน^๒

ต่อมาปีพุทธศักราช ๒๕๐๘ กองแผนงาน สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษา
 ศึกษาค่าใช้จ่ายรายหัวของนักเรียน โดยพิจารณาจากเงินงบประมาณที่แต่ละกรมใน

^๑สำนักงานคณะกรรมการศึกษาแห่งชาติ, ค่าใช้จ่ายทางการศึกษา อาคาร
สถานที่ และครู (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, ๒๕๑๕),
 หน้า ๔๒.

^๒อุดม วัชรวิสุทธิ, "การสำรวจค่าใช้จ่ายปานกลางในการจัดการศึกษาใน
 โรงเรียนมัธยมวิสามัญศึกษา" (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๐๘), (อัครสำเนา)

กระทรวงศึกษาธิการได้รับระหว่างปี ๒๕๐๓ ถึง ๒๕๐๗ ปรากฏว่า ค่าใช้จ่ายรายหัว
 ของนักเรียนสังกัดกรมฝึกหัดครูสูงสุดประมาณ ๓,๓๑๖ บาท รองลงมาคือ กรมอาชีว-
 ศึกษา กรมวิสามัญศึกษา ประมาณ ๒,๑๑๘ และ ๑,๒๗๓ บาท ส่วนกรมสามัญมีค่า
 ใช้จ่ายรายหัวต่ำสุด ประมาณ ๒๗๑ บาท^๑

ปีพุทธศักราช ๒๕๑๒ มานีนาว จันสัจจัย ศึกษาค่าใช้จ่ายเพื่อการศึกษา
 ในการผลิตนักศึกษาวิทยาลัยเทคนิคภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปรากฏว่าค่าใช้จ่าย
 รายหัวของนักศึกษาที่สถาบันการศึกษาต้องจ่ายประมาณ ๑๐,๑๖๕ บาท แบ่งเป็นค่า
 ใช้จ่ายค่าน้ำกินการ ๓,๖๕๕ บาท และค่าใช้จ่ายค่าน้ำลงทุน ๖,๔๖๖ บาท ส่วนค่า
 ใช้จ่ายรายหัวส่วนตัวของนักศึกษาตลอดหลักสูตร คือ ๕ ปี ของคณะวิชาเทคนิค
 การเกษตร และวิชาช่างกล ประมาณ ๘,๕๖๑.๕๐, ๘,๒๘๒.๒๕ และ ๘,๒๒๔.๕๘
 บาท ตามลำดับ คณะวิชาบริหารธุรกิจมีค่าใช้จ่ายรายหัวต่ำสุดประมาณ ๗,๔๑๘.๓๑
 บาท^๒

ในปีเกี่ยวกับสำนักงานสภาการศึกษาแห่งชาติ ศึกษาค่าใช้จ่ายรายหัว
 ส่วนตัวของนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา ปรากฏว่า ค่าใช้จ่ายรายหัวของนักศึกษาโดย
 ไม่คิดค่าธรรมเนียมการศึกษาประมาณ ๔,๔๖๔ บาท ค่าใช้จ่ายรายหัวตลอดหลักสูตร
 ประมาณ ๑๗,๘๕๖ บาท เมื่อเปรียบเทียบค่าใช้จ่ายรายหัวระหว่างสถาบันการศึกษา
 ใ้คว้า มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์มีค่าใช้จ่ายสูงสุด คือประมาณ ๖,๑๔๘ บาท

^๑กองแผนงาน กระทรวงศึกษาธิการ, การวิเคราะห์งบประมาณ ๕ ปี ของ
กระทรวงศึกษาธิการ ๒๕๐๓ - ๒๕๐๗ (พระนคร : ๒๕๐๘).

^๒มานีนาว จันสัจจัย, "การวิเคราะห์ค่าใช้จ่ายในการผลิตนักศึกษาวิทยาลัย
 เทคนิคภาคตะวันออกเฉียงเหนือ" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนกวิชาวิจัยการ
 ศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๒). (อัครสำเนา)

วิทยาลัยการศึกษา มีค่าใช้จ่ายน้อยที่สุด คือ ๓,๒๒๗ บาท เมื่อเปรียบเทียบระหว่างเพศได้ว่า นักศึกษาชายมีค่าใช้จ่ายสูงกว่านักศึกษาหญิง คือ นักศึกษาชายมีค่าใช้จ่าย ๔,๕๕๔ บาท นักศึกษาหญิงมีค่าใช้จ่าย ๔,๓๒๕ บาท เมื่อเปรียบเทียบระหว่างการศึกษได้ว่า นักศึกษาชั้นปีที่หนึ่งมีค่าใช้จ่ายมากกว่านักศึกษาชั้นปีที่สี่ คือ นักศึกษาชั้นปีที่หนึ่งมีค่าใช้จ่าย ๔,๖๐๘ บาท นักศึกษาชั้นปีที่สี่มีค่าใช้จ่าย ๔,๓๐๒ บาท เมื่อเปรียบเทียบค่าใช้จ่ายระหว่างเพศและปีการศึกษาได้ว่า นักศึกษาชายชั้นปีที่หนึ่งมีค่าใช้จ่ายสูงสุด คือ ๔,๗๓๔ บาท รองลงมาคือนักศึกษาหญิงชั้นปีที่หนึ่ง ประมาณ ๔,๔๗๓ บาท และนักศึกษาหญิงชั้นปีที่สี่มีค่าใช้จ่ายต่ำสุด คือ ๔,๒๓๕ บาท^๑

ปีพุทธศักราช ๒๕๑๗ ชนิกา ศิลปอนันต์ และ จุฑา ฉัตรคุปต์ ศึกษาค่าใช้จ่ายรายหัวส่วนตัวของนิสิตในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปรากฏว่า ค่าใช้จ่ายรายหัวส่วนตัวเพื่อการศึกษาของนิสิตประมาณ ๑๑,๕๕๐ บาท ถ้าไม่รวมค่าธรรมเนียมการศึกษาและค่ากิจกรรมค่าใช้จ่ายรายหัวของนิสิตประมาณ ๑๑,๔๕๐ บาท ค่าใช้จ่ายรายหัวส่วนตัวของนิสิตชาย ๖,๘๒๒ บาท นิสิตหญิงประมาณ ๖,๔๒๗ บาท^๒

ปีพุทธศักราช ๒๕๑๘ มุหงา ชนะวิวัฒน์ ศึกษาค่าใช้จ่ายรายหัวของนักศึกษาพาณิชยการ กรมอาชีวศึกษา ปรากฏว่า นักศึกษาพาณิชยการมีค่าใช้จ่ายรายหัวที่สถาบันการศึกษาจ่ายให้ ๑,๕๓๖ บาท ค่าใช้จ่ายรายหัวส่วนตัวประมาณ ๖,๐๗๘ บาท เมื่อไม่เสียค่าที่พัก ถ้าต้องเสียค่าที่พักมีค่าใช้จ่ายรายหัวประมาณ ๗,๒๔๔ บาท

^๑หน่วยงานวิจัยการศึกษา, สำนักงานสภาการศึกษาแห่งชาติ, รายงานสรุปผลการวิจัยเรื่องค่าใช้จ่ายส่วนตัวของนิสิตนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา (พระนคร : หน่วยงานวิจัยการศึกษา, ๒๕๑๕), หน้า ๑๑.

^๒ชนิกา ศิลปอนันต์ และ จุฑา ฉัตรคุปต์, รายงานการสำรวจและวิจัยค่าใช้จ่ายส่วนตัวของนิสิตในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (พระนคร : เอกสารหมายเลข ๘ หน่วยงานวิจัยสถาบัน ฝ่ายวางแผนและพัฒนา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ๒๕๑๗), หน้า ๔๕.

เมื่อแยกตามวุฒิที่เรียนได้ว่า นักศึกษาประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงมีค่าใช้จ่ายส่วนตัวสูงกว่านักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ นักศึกษาชายมีค่าใช้จ่ายส่วนตัวสูงกว่านักศึกษาหญิง^๑

ในปีเดียวกัน สุภรณ์ ชัยนิธิกรณ ศึกษาค่าใช้จ่ายส่วนตัวของนักศึกษาผู้ใหญ่ในกรุงเทพมหานคร ปรากฏว่า ค่าใช้จ่ายต่อภาคเรียนของนักศึกษาระดับที่ห้า ๓,๒๗๗.๗๖ บาท ระดับที่สี่ ๓,๐๗๘ บาท ระดับที่สาม ๓,๐๐๒.๒๗ บาท เมื่อเปรียบเทียบค่าใช้จ่ายระหว่างระดับต่าง ๆ ได้ว่าค่าใช้จ่ายของระดับห้ามากกว่าระดับสี่และสาม ส่วนระดับสี่ไม่แตกต่างจากระดับสาม เมื่อศึกษาตามภูมิภาคแล้วได้อีกว่านักศึกษาอยู่ต่างจังหวัดเสียค่าใช้จ่าย ๓,๔๘๑ บาท ต่อภาคเรียน ส่วนนักศึกษาที่อยู่กรุงเทพฯ เสียค่าใช้จ่าย ๓,๐๓๓ บาท เมื่อศึกษาแยกตามเพศได้อีกว่านักศึกษาชายเสียค่าใช้จ่ายประมาณ ๓,๕๘๑.๕๕ บาท นักศึกษาหญิงประมาณ ๒,๘๕๔.๐๖ บาท^๒

จากผลการวิจัยดังกล่าวมาแล้วข้างต้น จะเห็นได้ว่ามีผู้ทำการวิจัยหาค่าใช้จ่ายรายหัวของนักเรียนในระดับต่าง ๆ ทั้งค่าใช้จ่ายที่สถาบันการศึกษาใช้และค่าใช้จ่ายส่วนตัว ผลการวิจัยที่ได้ย่อมมีประโยชน์ต่อการจัดการศึกษาในระดับนั้น การศึกษาถึงค่าใช้จ่ายเพื่อการศึกษาของประเทศไทยในระดับประถมศึกษายังมีอยู่น้อยมาก

^๑บุหงา ชนะวิวัฒน์, "การวิเคราะห์ค่าใช้จ่ายรายหัวของนักศึกษาพัฒนการกรมอาชีวศึกษา" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนกวิชาวิจัยการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๕). (อัครสำเนา)

^๒สุภรณ์ ชัยนิธิกรณ, "ค่าใช้จ่ายส่วนตัวของนักศึกษาผู้ใหญ่ในกรุงเทพมหานคร" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนกวิชาวิจัยการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๕). (อัครสำเนา)

ที่มีทำอยู่แล้วก็เพียงแต่หาค่าใช้จ่ายที่โรงเรียนใช้จ่ายเท่านั้น ส่วนค่าใช้จ่ายส่วนตัวในระดับประถมศึกษายังไม่มีผู้ใดทำการวิจัยมาก่อน ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษาทั้งค่าใช้จ่ายที่โรงเรียนใช้จ่าย และค่าใช้จ่ายส่วนตัวของนักเรียนประถมศึกษา อำเภอบึงนาราง จังหวัดพิจิตร ซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้นอกจากจะเป็นประโยชน์ต่อโครงการพัฒนาการศึกษาชุมชนรังสิต ยังทำให้ทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายของนักเรียนระดับประถมศึกษาด้วย